

**ASISTENȚA UMANITARĂ ACORDATĂ REFUGIAȚILOR DIN UCRAINA
ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

**HUMANITARIAN ASSISTANCE PROVIDED TO THE REFUGEES FROM
UKRAINE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

Diana CHEIANU-ANDREI, dr., conf.univ., Universitatea de Stat din Moldova,
SocioPolis

ORCID ID: 0000-0001-5637-8211

***Rezumat:** Articolul se bazează pe date colectate prin metoda interviului individual aprofundat. Eșantionul include 15 femei refugiate din următoarele categorii: femei însărcinate (2), femei cu 2 sau mai mulți copii (2), femei cu copil/copii cu dizabilități (3), femei vârstnice (+60 ani) (4), femei cu*

dizabilități/probleme de sănătate cu copii/fără copii (2), femei cu copii nou-născuți (1), femei din diferite grupuri etnice (romi) (1). Interviuurile individuale aprofundate au avut ca scop înțelegerea profundă a situației femeilor refugiate în Republica Moldova din cauza războiului din Ucraina.

Cuvinte-cheie: asistență umanitară, război în Ucraina, refugiați din Ucraina, persoane strămutate forțat, femei refugiate, categorii vulnerabile, necesități ale refugiaților

Abstract: The article is based on data collected through the method of the in-depth individual interview. The sample include 15 women refugees from the following categories: pregnant women (2), women with 2 or more children (2), women with child/children with disabilities (3), older women (+60 years) (4), women with disabilities/health problems with children/without children (2), women with new born children (1), women representative of different ethnic groups (Roma) (1). The in-depth individual interviews aimed to gain a deeper understanding of the situation of vulnerable women refugees in the Republic of Moldova due to the war in Ukraine.

Keywords: humanitarian assistance, war in Ukraine, refugees from Ukraine, forcibly displaced persons, refugee women, vulnerable categories, refugee needs

Reprezentanții autorităților publice locale din Republica Moldova diferențiază 2 etape în gestionarea fluxului de refugiați² [1, p. 46-50] din Ucraina: prima etapă - primele zile, „cele mai haotice”, când marea majoritate a refugiaților erau în tranzit; cea de a doua etapă, când o mare parte din cei sosiți au rămas în Republica Moldova. Refugiații din prima etapă au fost preponderent femei cu copii și bărbați „înstăriți și cu mașini foarte scumpe, cu cunoscuți la care să meargă, refugiații care nu aveau nevoie de susținere. Ei ar fi putut să achite pentru aceeași cazare de o noapte”. La etapa a doua au venit „acei care nu au nimic... cu adevărat nevoiași, în special femei și copii, bărbați nu prea mai vedem.” Unii intervievați au specificat că statutul social al refugiaților și la etapa a doua este „unul mediu”, fluxurile refugiaților în situație dificilă „abia urmează în cazul în care se amplifică ostilitățile militare în Ucraina la general și regiunea Odessa, în special”.

Marea majoritate a grupurilor de refugiați sunt formate din grupuri de 2 generații (părinți-copii, mamă-copil, bunică/bunel-nepot) sau 3 generații (bunei-copii-nepoți), foarte rar de persoane singure (vârstnice). Femeile și fetele reprezintă 66% din numărul total al persoanelor refugiate găzduite în Moldova [2, p. 2]. Nevoile femeilor refugiate [3, p. 4], inclusiv a celor mai vulnerabile categorii de refugiați pot fi grupate în cele de: (i) cazare, (ii) protecție, (iii) securitate alimentară, (iv) asistență medicală, (v) suport psiho-emoțional și asistență psihologică, (vi) asistență educațională pentru copii, (vii) alte necesități specifice.

Femeile refugiate au apreciat modul de organizare al voluntarilor la frontiera Republicii Moldova cu Ucraina. Cea mai mare parte au beneficiat de un prim ajutor

---

² În cadrul acestui articol, prin persoane refugiate din Ucraina, avem în vedere persoanele strămutate forțat din Ucraina, în Republica Moldova, în rezultatul războiului început la 24 februarie 2022 de către Federația Rusă și nu persoane cu statut de refugiat oferit de Biroul Migrație și Azil.

„ceai cald”, unele informații de primă necesitate, direcționare spre servicii de cazare, unii inclusiv de transport, cartele de telefonie mobilă. Ajutorul oferit la frontieră este înalt apreciat de femeile refugiate „Noi ne-am luat plapumă cu noi, în caz că va fi necesar să înnoptăm în câmp, căci nu știam când și cum vom ajunge în Republica Moldova. Noi nu știam că vor fi voluntari. Dar ne-au întâmpinat și a fost totul bine” (IIA_1, femeie cu copil cu dizabilități de 5 ani și mama bolnavă). Au existat însă și probleme de organizare, mai ales în zilele cu flux mare „am nimerit în valul în care, voluntarii nu reușeau să ne găsească gazdă în Chișinău, nici contra a 500 EUR” (IIA_5, femeie vârstnică, 67 de ani).

Suport a fost oferit refugiaților nu doar la trecerea frontierei de către voluntari, dar și în timpul aflării pe teritoriul țării de cetățeni simpli, atunci când au solicitat informații/ajutor. Frecvent s-au stabilit anumite relații și acordarea de suport pe termen lung.

O parte a refugiaților au fost întâlnite de rude, prieteni sau simpli cunoscuți și au stat o perioadă la aceștia. Ulterior, unii au identificat locuri de plasament în centrele de cazare, alții au rămas la persoanele care i-au găzduit inițial „locuiesc la o persoană în etate care m-a adăpostit” (IIA_15, femeie cu dizabilități care are nevoie de intervenție chirurgicală).

Cazare

Marea majoritate a femeilor refugiate au fost plasate într-un singur loc de cazare, există însă și persoane care au trecut prin 2 sau 3 centre de cazare „Inițial am stat într-un centru la Vulcănești, câte 15-20 de persoane în cameră. Dar era bine. Oamenii erau primitivi, doar că clădirea în care eram cazați, era într-o stare proastă... Ulterior am ajuns aici la Cahul (căminul Universității „B. P. Hașdeu”) (IIA_3, femei vârstnică, 62 de ani, cu probleme de sănătate și cu 2 nepoți).

Cea mai mare parte a femeilor refugiate au menționat că au fost cazate repede și sunt foarte mulțumite de ajutorul acordat „suntem cazați, suntem hrăniți gustos, haine avem, este cald, avem baie separată cu veceu și duș cu apă caldă. Ce poate fi mai bine?” (IIA_7, femeie de etnie romă cu 3 copii). Femeile refugiate au apreciat înalt și gradul de receptivitate al personalului centrelor de cazare la nevoile pe care le au „noi nu am așteptat atâta ajutor. Toți vin și ne întreabă de ce avem nevoie. Nici nu ceri, doar menționezi una sau alta și ei se duc și ne aduc tot de ce avem nevoie. Nu ne lipsește nimic. Toți ne ajută. Nu ne-am așteptat la așa o primire în Republica Moldova” (IIA_4, femeie cu 2 copii).

Protecție

Refugiații se simt în siguranță pe teritoriul Republicii Moldova. Unele centre de cazare (hotelurile, căminele, centrele creștine) au o persoană responsabilă la intrarea pe teritoriul instituției, iar altele (sanatoriu, centre de plasament) chiar pază

sau sisteme de asigurare a siguranței celor plasați. Pentru ai ajuta să depășească situația de frică unele centre de cazare au instalat lumină suplimentară în curte. În caz de probleme de siguranță, femeile refugiate știu că trebuie să se adreseze persoanei de serviciu/pază sau direct la managerul instituției, poliție, primărie, asistentului social din localitate.

Unii manageri au menționat că nu toți refugiații au acte de identitate (buletin, pașaport). Din această cauză ei nu pot beneficia de ajutor și sunt direcționați spre instituțiile care să-i ajute să-și perfecțeze actele.

Securitate alimentară

Securitatea alimentară a refugiaților este asigurată. Marea majoritate a instituțiilor de cazare oferă alimentație gratuită de 2-3 ori pe zi. Alimentația este în cantitate suficientă, gustoasă și diversă „*la micul dejun primim biscuiți, fructe, dulciuri*”, „*ne dau și fructe, în special, mere.*” În unele instituții este în permanență acces la biscuiți, ceai.

Atât voluntarii, cât și personalul care activează în instituțiile în care au fost cazați refugiații sunt atenți la nevoile specifice de alimentare atât a persoanelor adulte, cât și a copiilor „*copiii mei au tot necesarul, voluntarii ne-au adus produse fără gluten, deși eu nu i-am rugat, doar am menționat că unul din copii nu poate mânca făinoase* (IIA_2, femeie cu 2 copii).

Unele femei însărcinate au evidențiat că oamenii din localitățile rurale le aduc lapte, brânză, smântână de casă. Respectiv, din produsele care rămân, ele pregătesc seara mâncare „*de 3 ori am pregătit clătite*”. În instituțiile de tip cămin s-a adus veselă pentru prepararea bucatelor. Astfel, seara, la cină, fiecare poate să pregătească ce dorește „*chiar și pește viu ne-au adus și am prăjit*” (IIA_12, femeie însărcinată cu 3 copii).

Asistența medicală

Femeile însărcinate, femeile care au născut recent, femeile cu copii, femeile cu dizabilități și femeile cu copii cu dizabilități, inclusiv femeile vârstnice au nevoie frecvent de consultație și asistență medicală. Marea parte a femeilor intervievate, beneficiaseră deja de consultații medicale, iar unele fuseseră spitalizate, supuse unor intervenții chirurgicale urgente, la momentul colectării datelor. Sunt însă și femei refugiate care au nevoie de intervenții chirurgicale care au fost planificate în țara lor de origine și nu cunosc unde să se adreseze „*trebuia să fiu operată și acum vreau să încerc dacă e posibil să fac această operație în Moldova. Începe să-mi fie în fiecare zi tot mai rău. Eu am cu mine toate documentele medicale, extrasul medical în ceea ce ține de inimă...*” (IIA_15, femeie cu dizabilități care are nevoie de intervenție chirurgicală).

Marea majoritate a copiilor au fost bolnavi „răciți”, fapt datorat condițiilor climaterice. Dar aceștia au beneficiat de consultații din partea medicilor de familie, rețete medicale și situația lor de sănătate s-a ameliorat.

Una din cele mai mari necesități a persoanelor refugiate cu probleme de sănătate este lipsa medicamentelor necesare. Nu întotdeauna, refugiații au luat medicamentele necesare, iar procurarea acestora în Republica Moldova se face doar în baza rețetelor. Este complicată situația mamelor ce îngrijesc copii cu dizabilități severe „*nu am luat cu mine cartela medicală, copilul primește preparate specifice, iar în Ucraina noi am avut gratis pe rețetă, aici eu trebuie să le procur*” (IIA_14, femeie cu 2 copii, unul cu dizabilități). Aceste mame au nevoie de consultații medicale specializate, dar și de activități și ocupații speciale, jucării specifice, încălțăminte specială ortopedică. Nu întotdeauna cele necesare au fost luate în procesul de părăsire a locului de trai din cauza războiului.

O situație mai complicată s-a constatat în rândul femeilor însărcinate. Războiul a agravat starea de sănătate de acestora, mai ales situațiile de pierdere a sarcinii. Astfel, unele femei au fost internate în spital pentru a preveni riscul de pierdere a sarcinii „*eu am stat la supraveghere la spitalul din Hâncești o săptămână și acum sunt sub observare*” (IIA_8, femeie însărcinată cu un copil de 3 ani). Altele au pierdut sarcina „*am o colegă care a pierdut copilul aici la spita. Era prima ei sarcină. Au curățit-o pe viu. Ea e foarte traumată și acum suferă foarte mult, a fost o experiență oribilă... Oare nu există și la voi ceva metode mai umane?*” (IIA_8, femeie însărcinată cu un copil de 3 ani).

S-a intervenit prompt cu asistență medicală de urgență și în cazul tinerelor mame care au năsut în Ucraina, dar au avut complicații după naștere. În aceste situații, managerii centrelor de cazare au chemat ambulanța, care a internat pacienta în spitalul, acolo realizându-se intervențiile necesare „*fiicei i-au făcut operație sub anestezie generală. Nu au luat nici un ban. Medicamentele, totul a fost gratis în spital. La spital am fost internați o săptămână. Și după spital am sunat și ne-au cazat înapoi*” (IIA_9, bunica cu fiica de 19 ani și copilul nou-născut).

Asistență psihologică

Starea emoțională a refugiaților este diferită. Cei care au venit din zonele de luptă sunt încă în stare de șoc. Femeile care au venit din zone unde nu erau lupte au relatat că ele nu au nevoie de asistență psihologică, însă aceasta este necesară celor care au venit din „*Mariopol, Nicolaev, Harkov, unde au fost lupte active, și omoruri, și violuri, și multe altele. Iată la femeile de acolo, eu cred, că le trebuie asistență psihologică*” (IIA_12, femeie însărcinată cu 3 copii).

Femeile refugiate care au o perioadă mai lungă de aflare pe teritoriul Republicii Moldova, au depășit starea de frică și stres treptat, însă nu au solicitat ajutorul

psihologului „*la început plângeam, ne-a fost mai greu, dar acum ne-am luat în mâini și sperăm că totul va fi bine*” (IIA_1, femeie cu copil cu dizabilități de 5 ani și mama bolnavă).

Refugiatele își oferă uneori suport emoțional reciproc. În centrele creștine, rugăciunile sunt privite ca o modalitate de depășire a emoțiilor negative. O parte din femeile refugiate consideră că diferite ocupații (curățenia, spălatul veselei, prepararea mâncării) sau angajarea în câmpul muncii sunt alte mijloace pentru depășirea stresului. Pentru îmbunătățirea stării psihologice a refugiatelor, în unele localități organizațiile societății civile organizează diferite excursii.

Femeile (mame, bunicuțe) se străduie să ascundă de copii sentimentele, să îi încurajeze, să-i ia cu joaca, însă oricum unii copii sunt foarte afectați „*au o frică de oamenii străini, în special, de bărbați*”. Unele mame au relatat că frica copiilor uneori se manifestă și în spațiile publice „*mă plimbam în stradă și copilul mic a început să strige „Stingeți lumina, acuși ne vor bombarda*” (IIA_13, femeie cu 1 copil cu dizabilități).

Asistență educațională pentru copii

Elevii de vârstă școlară care s-au refugiat din Ucraina continua învățământul în formatul online (excepție cei din zonele de lupte). Astfel, prezența rețelelor WiFi în centrele de plasament asigură frecventarea orelor de către copiii care s-au refugiat în Moldova. În situațiile când rețelele WiFi sunt mai slabe, copiii din orașe încearcă să găsească metode alternative pentru a se conecta la lecțiile online. Cel mai fervent, ei le-au găsit în biblioteci.

Copiii de vârstă preșcolară au nevoie însă de ocupații. Mamele acestora susțin că ele se descurcă singure, mai ales că în unele centre de plasament, diferite organizații au adus creioane, jucării și chiar rechizite școlare. În unele centre de cazare, copiii au beneficiat de diferite activități organizate de reprezentanții organizațiilor societății civile, iar în unele localități reprezentanții teatrelor de păpuși, cercului cu diferite spectacole .

În unele localități, copii au fost încadrați în instituțiile de învățământ „*m-au ajutat să încadrez copiii la grădiniță și la școală... Toți copiii de la centru merg la grădiniță, cu excepția unuia. Copilul acela este cu mama și cu bunicile și ei au decis că pot să stea ei cu copilul*” (IIA_12, femeie însărcinată cu 3 copii).

Angajarea în câmpul muncii

Multe instituții de cazare a refugiaților au beneficiat de vizite din partea reprezentanților Direcțiilor de ocupare a forței de muncă care au prezentat ofertele de muncă existente și au facilitat în unele situații procesul de angajare. Unele refugiate vârstnice au relatat „*ne-am cerut la lucru, fiindcă nu are rost să stai și să nu faci nimic*” și sunt bucuroase că au fost angajate „*eu și în Ucraina am lucrat, chiar dacă*

sunt pensionară. Am lucrat laborant la uzina de materiale de construcții... Și m-am angajat și aici. Ieri am trecut comisia medicală și de azi sunt prima zi la lucru” (IIA_10, femeie vârstnică, cu mama ei de 90 de ani și nepotul). Astfel, la momentul cercetării o parte din refugiate erau angajate în calitate de infirmiere, cusătorese etc. Angajarea în câmpul muncii le ajută să depășească starea de stres, dar și incertitudine pentru că sunt ocupate cu alte lucruri „faptul că am început să lucrăm e un lucru bun, un lucru care ne facem să nu ne gândim doar la ceea ce se întâmplă în Ucraina” (IIA_10, femeie vârstnică, cu mama ei de 90 de ani și nepotul).

Unele femei, singure și-au găsit de lucru, pe rețelele de socializare „am găsit pe Internet. Eu nu înțeleg cum oamenii nu pot găsi de lucru. Să speli vase, să faci curat, oricând se găsește de lucru. Dar eu mi-am găsit de lucru pe profesie – să cos. Eu cos lucruri din piele – genți, încălțăminte” (IIA_9, bunica cu fiica de 19 ani și copilul nou-născut).

Angajarea în câmpul muncii a fost determinată frecvent și de faptul că resursele financiare pe care le au refugiatele sunt pe terminate, iar ele au diferite necesități, inclusiv au nevoie de haine de primăvară pentru că au venit cu cele de iarnă.

Datele cercetării permit înaintarea unor recomandări autorităților publice în scopul eficientizării asistenței umanitare acordate persoanelor refugiate din Ucraina: (i) instituirea unui ghișeu unic la trecerea frontierei pentru ca persoanele să se poată apropia și afla informația necesară; (ii) elaborarea unor pliante informative pentru refugiați (în limba ucraineană sau limba rusă) care să fie oferite la punctele de traversare a frontierei; (iii) coordonarea mai eficientă a activităților de plasare a refugiaților; (iv) direcționarea beneficiarilor spre Centrele temporare de refugiați să fie făcut în baza unui profil a refugiaților și a particularităților acestor centre pentru a crește eficiența serviciilor prestate etc.

Referințe:

1. CHEIANU-ANDREI, D. Vulnerabilitatea migranților la trafic de ființe umane și la exploatare pe teritoriul Republicii Moldova. Chișinău: S.n., 2020. ISBN 978-9975-3297-3-6.
2. *Profilul refugiaților din perspectiva de gen: Republica Moldova* [Accesat 02.04.2022] Disponibil: <https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/2022-03/Profilul%20refugiatilor%20din%20perspectiva%20de%20gen.pdf>
3. *Gender mainstreaming checklists to inform refugee response in Moldova*. [Accesat 20.04.2022] Disponibil: <https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/2022-07/Moldova%20GIHA%20Checklist%20ENG.pdf>